Experimentele tijdelijke inrichting Blokhuisplein in Leeuwarden

Martijn Al
landschapsarchitect

Peter de Ruyter
landschapsarchitect

Blokhuisplein (foto: Ruben van Vliet).

Aan de rand van de binnenstad van Leeuwarden ligt het Blokhuisplein. Dit plein kreeg een tijdelijke inrichting. De verkeersweg die het plein doorsnijdt, is door een groen/witte coating veranderd in een shared space waar de auto te gast is. Zo wordt de verbinding tussen de binnenstad en de aan het plein gelegen voormalige gevangenis 'Blokhuispoort' versterkt. De experimentele pleininrichting vormt een opmaat voor de definitieve pleininrichting, die een kwaliteitsimpuls zal geven aan de binnenstad als geheel.

Het nieuwe plein is ontworpen in het kader van een door de gemeente Leeuwarden georganiseerde manifestatie: 'Kloppend Hart'. Doel van deze ambitieuze manifestatie was om de ruimtelijke kwaliteit en de leefbaarheid van de binnenstad fors te vergroten. Een door de gemeente in samenwerking met stedenbouwkundig supervisor Niek Verdonk en Erik Dorsman in 2011 gemaakt inspiratieboek vormde de start van de manifestatie. In het boek worden de ontwerpambitie en opgaven voor de binnenstad beschreven. Zo wordt onder andere gesteld dat een bijzondere eigenschap van het stadscentrum is, dat het centrum functioneert als laboratorium voor initiatieven en daarmee de stad als geheel verrijkt. De binnenstad zorgt, aldus het inspiratieboek, voor een concentratie van activiteiten, die de ontwikkeling van nieuwe typologieën voor gebouw en openbare ruimte mogelijk maakt.

Na het inspiratieboek als startschot werden ne-

Het Blokhuisplein vroeger (bron: Tresoar).

gen druk bezochte bijeenkomsten georganiseerd waarin kennis werd uitgewisseld en combinaties ontstonden van ontwerpers, ontwikkelaars en eigenaren van locaties. Uiteindelijk werden er 26 plannen gemaakt voor 17 locaties. Eind 2012 werden deze ontwerpen tentoongesteld in de stadshal. De gemeente heeft vervolgens op basis van de kwaliteit van de plannen, de realiseerbaarheid, de plek in het stadsweefsel of de financiële haalbaarheid een prioritering aangebracht voor de verdere ontwikkeling van de locaties. Het plan voor de herinrichting van het Blokhuisplein is de eerste concrete uitwerking van de manifestatie. Een 'quick-win' en aldus het beoordelingsrapport 'een prachtig initiatief om de relatie van de Blokhuispoort met de binnenstad te verbeteren. Het plan levert daarmee een enorme bijdrage aan de kwaliteit van de binnenstad, het verbetert de functionaliteit van de plek en biedt aan iedereen een extra openbare ruimte. Het vergroot de openbaarheid en toegankelijkheid van de zone tussen Blokhuispoort en binnenstad.'

Ontwikkeling Blokhuisplein

Meer dan vijf eeuwen was de Blokhuispoort afgekeerd van de stad. De gevangenis was vanuit zijn functie gebaat bij isolement en dat isolement werd versterkt door de hoge muren en de omringende gracht. Na het vertrek van Justitie is er veel veranderd. Sinds 2008 is de Blokhuispoort een bruisende creatieve plek met 130 bedrijven waar tal van activiteiten worden georganiseerd gericht op de buitenwereld. Wat nog ontbrak, was een goede functionele en ruimtelijke relatie met de binnenstad van Leeuwarden. Voor fietsers en voetgangers

De tentoonstelling van de manifestatie 'Kloppend Hart' met 26 plannen voor de binnenstad van Leeuwarden.

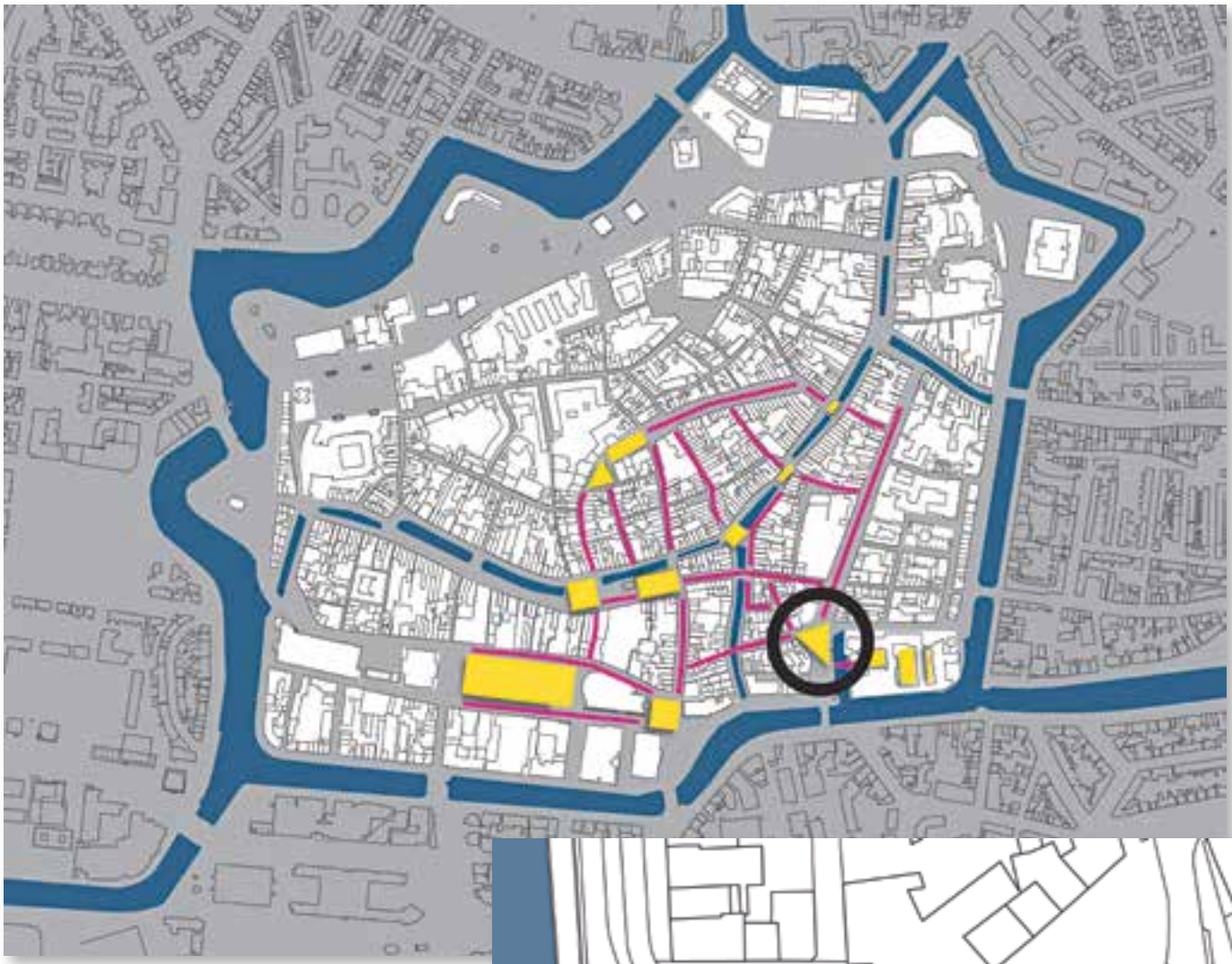

is de huidige drukke weg een enorme barrière, zelfs een zebrapad ontbreekt. De opgave was dan ook om van een afgekeerde relatie een uitnodigende openbare verbinding te maken.

Tijdelijke inrichting Blokhuisplein

In de eerste stap is met behulp van een coating het zwarte asfalt in de bocht van de weg van een groene accentkleur voorzien. Een witte belijning in het groen geeft voor voetgangers de richting naar de entree van de Blokhuispoort aan. Er ontstaat een oversteek die het bewustzijn verhoogt voor voetganger én auto. Voor de automobilist ontvouwt zich een onregelmatig lijnenpatroon loodrecht op de rijrichting als attentiestrook. Het patroon en de kleurstelling signaleren: u nadert als auto een bijzondere oversteek, matig uw snelheid. Door te kiezen voor een 'gedraaid' zebrapad met een afwijkende belijning ontstaat een 'shared space' waar de auto te gast is. Tegelijkertijd moet ook de voetganger op zijn hoede zijn, omdat er niet sprake is van een officieel zebrapad. Door bewust in te zetten op een gedeelde ruimte ontstaat een relatief veilige verkeersoplossing voor langzaam en snel verkeer. De tijdelijke situatie sorteert voor op een grootschaliger herinrichting van Blokhuisplein en omgeving de komende jaren.

De gewenste definitieve inrichting

De verwachting is dat de tijdelijke inrichting maximaal twee jaar kan blijven liggen. Voorstel is om in de tweede fase in samenspraak met de bewoners de openbare ruimte daadwerkelijk aan te pakken met een inrichting waarin de verblijfskwaliteit van

Boven: Blokhuisplein als belangrijk onderdeel openbare ruimten in de binnenstad.

Inzet: Eerste fase: tijdelijke inrichting Blokhuisplein met groene coating met een patroon van witte lijnen in de richting van de binnenstad naar de Blokhuispoort.

Impressie gewenste definitieve inrichting.

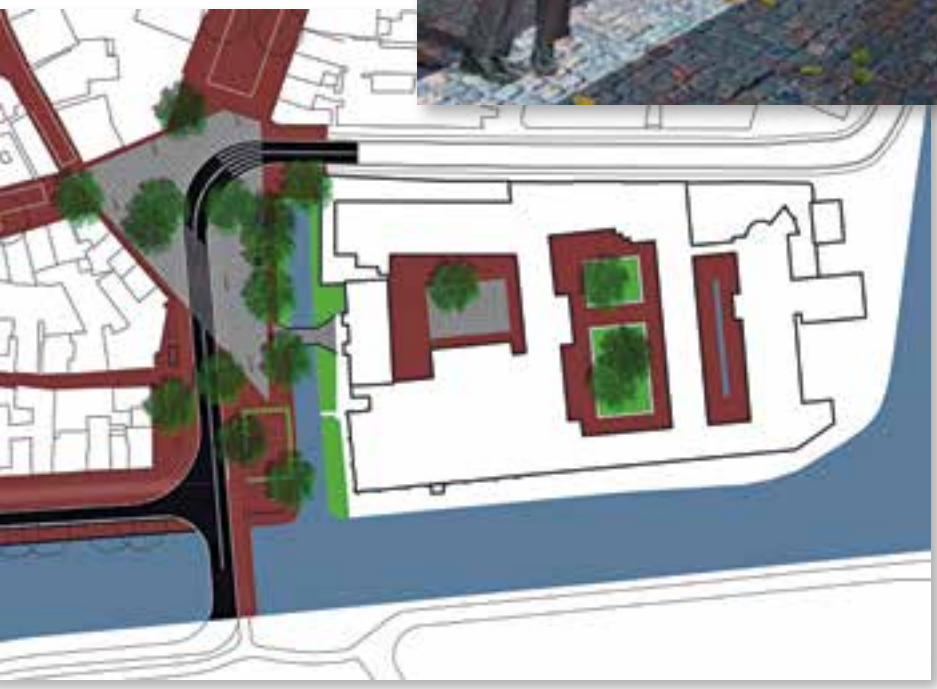

de plek aanzienlijk wordt vergroot. Daarbij is het idee om de openbare ruimte van het Blokhuisplein vorm te geven in analogie met de belangrijkste pleinen van Leeuwarden: net als het Waagplein en het Zaailand wordt voor het hart van het Blokhuisplein een kern van natuursteen voorgesteld. Witte banen in dit natuurstenen hart markeren de looprichting tussen stad en toegangspoort. De doorgaande weg kan worden versmald en op twee plaatsen voorzien van ruime, officiële zebrapaden. De directe omgeving van de poort wordt opgeschoond; de bushalte, de fietsenstalling en de parkeerplek voor auto's worden opnieuw vormgegeven of verplaatst, passend bij de inrichting van het plein. Het zicht op de poort vanuit de binnenstad wordt daardoor beter. De binnenplaatsen van de voormalige gevangenis kunnen een meer uitnodigend groen karakter krijgen en daarmee bijzondere, nieuwe openbare ruimtes vormen. De Blokhuispoort is daadwerkelijk een onderdeel van de stad geworden.

Vitale binnenstad met ruimte voor innovatie en experiment

De stap naar de definitieve inrichting van het plein is op dit moment nog onzeker. Reden hiervoor is onder andere dat er eerst duidelijkheid moet komen over de toekomst van de Blokhuispoort zelf. Dit complex, dat nu een bruisend, cultureel bedrijvencentrum vormt en het hart is van Leeuwarden Culturele Hoofdstad 2018, is in afwachting van een definitieve invulling door onder andere de Rijksgebouwendienst. In de tussentijd geeft de tijdelijke pleininrichting aan dat de Blokhuispoort, ook op langere termijn, een verrijking van de binnenstad kan zijn. Met de Blokhuispoort en de creatieve bedrijvigheid heeft de gemeente Leeuwarden goud in handen. Een goede verbinding met de binnenstad door middel van een kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte kan de betekenis van de Blokhuispoort voor de stad vergroten. Sterker nog, een goede openbare verbinding kan een katalysator zijn om dit deel van de binnenstad een volwaardig onderdeel te laten zijn van de stad als geheel. Het is lovenswaardig dat de gemeente Leeuwarden dit ook onderkent en bewust werkt aan een vitaal centrum dat ruimte biedt voor innovatie en experiment, ook in de openbare ruimte.